

[Filosofie přírody – otázka prostoru a času]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1995](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1995](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 9. 1995
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 9. 1995

[Filosofie přírody – otázka prostoru a času]

Tradičně je do filosofie přírody zařazována otázka prostoru a času; Nicolai Hartmann např. věnuje otázce prostoru a času celý první díl své *Philosophie der Natur*, nadepsaný „Dimensionale Kategorien“ (3498, str. 42–250, tedy přes 200 stran!). Dalším, druhým dílem jeho knihy jsou „kosmologické kategorie“ (251–511), kam zařazuje otázky dění a vznikání (Werden) a setrvalosti (Verharrung), otázku kauzality a vzájemného působení, dále přírodních struktur (natürliche Gefüge) a rovnovážných stavů (Gleichgewichte); teprve poslední, třetí díl je věnován „organologickým kategoriím“, tedy filosofii „živé přírody“, máme-li užít např. Kratochvílova pojmenování. Za vážnou chybu je třeba považovat ono vytčení otázky času (a prostoru) zcela před všechno další, tedy také před samo „filosofii organického“ nebo „filosofii organismu“ (jak o ní mluví třeba Whitehead). Čas životních procesů nelze převést na „obecnou“ rovinu, která vlastně není obecná, protože se týká jen procesů neživých, vlastně jen hypostazovaných resp. konstruovaných na základě redukce. (Tím spíš pak je třeba jako zvláštní kapitolu či vůbec tématický obor považovat čas psychický, charakteristický pro prožívání času bytostí nadanou vědomím a myšlením.) A to už vůbec nemluvíme o filosofických pokusech prostor a čas chápat pod Kantovým vlivem jako cosi jen „subjektivního“, jako jakési subjektivní, ale nenahodilé apriori. Vůbec se ukazuje, že filosofie „živé přírody“ stojí a padá s chápáním času živých bytostí, řekněme tedy „biologického času“. Hartmanův pokus vyhnout se skutečné filosofii přírody a redukovat celou záležitost na rovinu kategoriální je třeba považovat za krajně problematický a dnes už naprosto neúnosný a nepřijatelný.

(Písek, 950909-1.)